

Institutul de
Politici Publice

EVALUAREA ACTIVITĂȚII COMISIEI SECURITATE NAȚIONALĂ, APĂRARE ȘI ORDINE PUBLICĂ AL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA RAPORT DE MONITORIZARE

ANDREI IOVU, DOCTOR ÎN DREPT

CHIȘINĂU 2020

RAPORT DE MONITORIZARE A ACTIVITĂȚII COMISIEI SECURITATE NAȚIONALĂ, APĂRARE ȘI ORDINE PUBLICĂ AL PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA

Andrei Iovu, avocat, doctor în drept

Perioada de evaluare: 2019
Sesiunile primăvară-vară,
toamnă-iarnă

Raport de evaluarea a activității Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică al Parlamentului Republicii Moldova

Legislatura a X-a, anul 2019,
Sesiunile primăvară-vară, toamnă-iarnă

Andrei Iovu, avocat, doctor în drept

Context

La data de 24 februarie 2019 au avut loc alegerile parlamentare ordinare, care au fost organizate în baza unui sistem electoral mixt. În cadrul acestor alegeri, deputații au fost aleși concomitent în cadrul unei singure circumscripții naționale în număr de 50 de persoane și 51 deputați în cadrul circumscripțiilor uninominale. În Parlamentul de Legislatura a X-a, au fost formate 11 comisii permanente. În cadrul Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică au intrat 9 deputați, care au reprezentat 4 fracțiuni parlamentare și un deputat independent.

Sarcina prezentului studiu constă în evaluarea activității Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică al Parlamentului Republicii Moldova de Legislatura a X-a în cursul anului 2019, sesiunea primăvară-vară și sesiunea toamnă-iarnă, cu scopul de a determina cât de eficient respectiva comisie de profil și-a îndeplinit atribuțiile.

În vederea realizării studiului, au fost utilizate următoarele repere metodologice:

1. Cercetarea și definirea priorităților ce revin Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică, în baza documentelor de planificare strategică și al cadrului legislativ de referință, după cum urmează: Planul de acțiuni al Comisiei pentru anul 2019, prevederile Legii nr. 797 din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului și prevederile Hotărârii Parlamentului nr. 48 din 29.10.2009 privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului.

2. Cercetarea documentelor produse de către Comisie în cursul perioadei de referință și anume: ordinea de zi a ședințelor, rapoartele întocmite în urma audierilor, precum și alte produse ce au rezultat din activitatea Comisiei.
3. Examinarea tematicilor incluse pe ordinea de zi corelate cu prioritățile Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică.

Raportul a fost elaborat în perioada în care au fost puse în aplicare restricțiile ce au survenit în urma declarării stării de urgență prin HP nr. 55 din 17.03.2020. Acest fapt a direcționat activitatea de cercetare și de colectare a informațiilor cu precădere a celor de tip *open-source data* (din eng. informații disponibile publicului larg), care au fost plasate pe pagina web al Parlamentului Republicii Moldova, www.parlament.md.

Mandatul Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică

Organizarea activității și mandatul comisiilor permanente este reglementat în primul rând de Legea nr. 797 din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului. Conform respectivului act legislativ, comisiile permanente reprezintă organele de lucru ale Parlamentului și se înființează pentru întreaga durată a legislaturii Parlamentului. Astfel, art. 27 reglementează atribuțiile generale ale comisiilor permanente, care *inter alia*, în activitatea acestora urmează să întreprindă:

1. Examinarea proiectelor de acte legislative și propuneri legislative în vederea elaborării rapoartelor sau avizelor;
2. Emiterea avizelor consultative în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației;
3. Efectuarea anchetelor parlamentare;
4. Dezbateră și hotărârea problemelor din sectorul de profil, inclusiv din însărcinarea Președintelui Parlamentului sau a vicepreședinților;

Domeniile de activitate ale Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică până la sfârșitul anului 2019 au fost reglementate de prevederile HP nr. 48 din 29.10.2009 privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului, fiind incluse următoarele:

- Probleme privind securitatea națională, serviciul în structurile specializate ale puterii executive ce asigură securitatea națională;
- Combaterea criminalității, corupției și terorismului;
- Asigurarea ordinii publice și securității circulației rutiere;
- Paza și regimul frontierei de stat, împuternicirile autorităților publice centrale și locale în domeniul pazei frontierei de stat;
- Reforma Forțelor Armate (armata națională, trupele de grăniceri, trupele de carabinieri), serviciul în Forțele Armate și serviciul civil (de alternativă), protecția socială și juridică a militarilor;
- Serviciul în organele vamale, în sistemul penitenciar și în organele protecției civile și situațiilor excepționale;
- Protecția secretului de stat;
- Asigurarea cetățenilor cu acte de identitate, protecția datelor cu caracter personal;
- Executarea hotărârilor și adreselor Curții Constituționale în domeniu;
- Exercițarea controlului parlamentar în domeniile menționate.

Totodată, este necesar de evidențiat că respectiva Hotărâre a fost abrogată prin Hotărârea Parlamentului nr. 72 din 29.11.2019. Principala diferență a constituit faptul că prin respectiva normă legală au fost adăugate următoarele 3 domenii:

- Monitorizarea și evaluarea implementării strategiilor naționale pe domeniul de activitate;
- Examinarea petițiilor care i-au fost repartizate potrivit domeniului său de activitate și soluționarea acestora conform prevederilor legislației în vigoare;
- De asemenea, a fost suplinit mandatul Comisiei cu monitorizarea reformei Poliției de Frontieră.

O particularitate a Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică al Parlamentului Republicii Moldova este faptul că Regulamentul Parlamentului prevede în art. 28, necesitatea organizării unei subcomisii pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate. Este reglementat că respectiva subcomisie va fi prezidată de unul din reprezentanții opoziției parlamentare.

Sarcina acesteia este de a verifica respectarea de către SIS a legalității, a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a ordinii democratice din stat, asigurarea neadmiterii angajării politice a SIS.

Caracteristica generală a activității Comisiei în perioada cercetată

În perioada de referință Comisia a avut 16 ședințe. Prima ședință a avut loc la data de 14 iunie 2019 și a debutat cu examinarea și audierea responsabililor din cadrul autorităților aferente domeniului de competență a Comisiei (anume: Ministrul Afacerilor Interne, șeful Inspectoratului General al Poliției, șeful Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, comandantul armatei naționale, viceprim-ministrul pentru reintegrare, reprezentantul SIS, directorul general al Serviciului Vamal, comandantul general al Inspectoratului General de Carabinieri, șeful Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al MAI, șeful Inspectoratului Național de Patrulare). Conform agendei, scopul respectivei audieri a fost aducerea la cunoștință a membrilor Comisiei cu privire la situația curentă din Republica Moldova. În cadrul aceleiași ședințe, s-au examinat și propunerile pentru întocmirea Planului de activitate al Comisiei pentru anul 2019.

Ulterior, în cadrul ședinței din data de 26 iunie 2019, membrii Comisiei au aprobat Planul de acțiuni pentru anul 2019 și au format subcomisia pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității SIS.

În ședința din 3 iulie 2019 Comisia a audiat reprezentanții subdiviziunilor specializate care efectuează activitatea specială de investigații aferentă executării Legii nr. 59 privind activitatea specială de investigații. Astfel, conform art. 6 alin. (1) din respectiva lege, subiecți care efectuează activitatea specială de investigații sunt ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate aferente Ministerului Afacerilor Interne, Ministerului Apărării, Centrului Național Anticorupție, Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului de Protecție și Pază de Stat, Serviciului Vamal și Administrației Naționale a Penitenciarelor. Ulterior, în calitate de rezultat al respectivei activități, în ședința din 24 iulie 2019 Comisia a votat asupra proiectului deciziei elaborate în urma audierii subdiviziunilor menționate mai sus.

În ședința din 17 iulie 2019 a avut loc audierea autorităților (fără a indica în ordinea de zi denumirea respectivelor autorități) cu privire la transparența procesului de aprovizionare cu energie electrică, în contextul asigurării securității energetice a Republicii Moldova.

În ședința din data de 24 iulie 2019, membrii Comisiei au audiat raportul de activitate al Centrului național pentru protecția datelor cu caracter personal pentru anul 2018.

Ulterior, Comisia a efectuat o vizită de documentare la Penitenciarul nr. 13 din mun. Chișinău, în vederea audierii Raportului administrației instituției penitenciare pentru perioada trimestrului I al anului 2019. La data de 24 iulie 2019 a fost exprimat votul asupra proiectului deciziei elaborate în urma acestei vizite.

În cadrul ședinței din data de 31 iulie 2019, Comisia a audiat autoritățile competente cu privire la rezultatele investigării legalității acțiunilor întreprinse de către autorități în privința unor cetățeni turci declarați indezirabili și expulzați de pe teritoriul Republicii Moldova la data de 06.09.2018.

La ședința Comisiei din 2 octombrie 2019 pe agenda ședinței a fost inclusă examinarea propunerilor privind analiza ex-post de impact a unor legi aferente domeniului de activitate a comisiei.

La ședința din 23 octombrie 2019 a fost examinat punctul de vedere al Parlamentului asupra Sesizării nr. 139g/2019 referitoare la excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din pct. 42 alin. (3) lit. e), f) și g) din Regulamentul privind eliberarea actelor de identitate și evidența locuitorilor Republicii Moldova.

La ședința din data de 11 decembrie 2019 a fost audiat raportul Procuraturii Generale privind investigarea devalizării sistemului bancar.

Ultima ședință a Comisiei a avut loc la data de 18 decembrie 2019, care a avut doar un singur subiect pe ordinea de zi ce ținea de întocmirea unui raport asupra sesizării în fond a Comisiei.

Pe parcursul perioadei de referință Comisia a adoptat 2 decizii cu privire la audierile efectuate și care ulterior au fost publicate pe pagina web. Este vorba despre Decizia privind rezultatele audierilor referitoare la executarea Legii privind activitatea specială

de investigații, nr. 59 din 29.03.2012 și Decizia privind rezultatele vizitei de documentare a membrilor Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică la Penitenciarul nr. 13.

Decizia privind rezultatele audierilor referitoare la executarea Legii privind activitatea specială de investigații, nr. 59 din 29.03.2012

În Decizie se menționează că necesitatea organizării audierii a fost determinată de apariția informațiilor din mass-media și a rapoartelor societății civile cu privire la creșterea considerabilă a interceptărilor din partea serviciilor statului. În document se menționează că în urma audierii reprezentanților autorităților competente, aceștia au susținut poziția precum că măsurile speciale de investigație au loc doar cu stricta respectare al Codului de procedură penală și au negat existența unor abuzuri. Comisia în Decizia emisă a venit cu un set de recomandări pentru autoritățile de resort, mai cu seamă pentru Guvern și Procuratura Generală.

Reieșind din faptul că respectiva acțiune a fost una *ad-hoc*, ceea ce înseamnă că a fost inclusă pe agenda Comisiei drept rezultat al primordialității apărute, membrii Comisiei urmau a efectua audierea autorităților prin prisma abordării că proba legalității că interceptările sunt efectuate în corespundere cu legea să revină reprezentanților subdiviziunilor specializate.

De asemenea, examinarea sub aspect calitativ a recomandărilor incluse în Decizia respectivă, denotă un caracter declarativ ale acestora. Spre exemplu, recomandarea către Guvernul Republicii Moldova include: "Prin intermediul Ministerului Justiției să asigure definitivarea proiectului de modificarea și completare a Legii privind activitatea specială de investigații și a Codului de procedură penală" sau "În cadrul proiectelor legilor bugetare anuale, precum și proiectele de legi privind modificarea bugetelor să examineze posibilitatea includerii surselor necesare asigurării financiare corespunzătoare necesităților activității speciale de investigații". Lacuna principală constă în faptul că s-a evitat de a trasa principalele aspecte fundamentale care urmează să fie realizate de Guvern în modificarea legislației. Supra, examinarea modificării resurselor financiare nu ar reprezenta în sine o recomandare, deoarece nu întrunește partea de fundamentare și argumentare pentru alocarea bugetului.

Dispozitivul respectivei Decizii de asemenea a inclus și obligația din partea autorităților menționate de a prezenta informația cu privire la implementarea recomandărilor expuse până la sfârșitul lunii septembrie 2019. În acest context este necesar de atras atenția că din punct de vedere managerial, este necesar de a utiliza o dată specifică pentru indicarea termenului limită de prezentare, deoarece formularea „sfârșitul lunii” nu indică o dată anume și sugerează o relativitate absolută în prezentarea informației.

Formularea incertă privind termenul de prezentare a influențat și finalitatea acestui proces. Astfel, în urma cercetării paginii web al instituției, nu s-au depistat careva rapoarte sau documente cu privire la implementarea recomandărilor.

Decizia privind rezultatele vizitei de documentare a membrilor Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică la Penitenciarul nr. 13

În respectiva Decizie a Comisiei s-au prezentat principalele probleme, care au fost identificate în timpul vizitei de documentare printre care:

- Infrastructura învechită a penitenciarului;
- Supraaglomerarea spațiilor de detenție;
- Lipsa oricăror programe educative și de resocializare pentru deținuți;
- Insuficiența cadrelor.

Comisia a propus în calitate de recomandări revizuirea cadrului de salarizare, identificarea surselor bugetare pentru modernizarea spațiilor de detenție, îmbunătățirea dotării personalului, identificarea mecanismelor de reabilitare.

Totodată, pentru realizarea respectivelor recomandări, nu a fost indicat un anumit termen și s-a utilizat o formulare generală „Despre măsurile întreprinse solicităm să informați Comisia securitate națională, apărare și ordine publică”. Respectiv, nu s-a dorit instituirea unor instrumentele care ar permite monitorizarea procesului de transpunere în practică a recomandărilor.

Examinarea Planului de acțiuni a Comisiei din Legislatura a X-a pentru anul 2019

Planul de acțiuni al Comisiei pentru anul 2019 a fost aprobat la data de 10 iulie 2019. Documentul delimitează 3 obiective de activitate:

- Obiectivul nr. 1: Realizarea funcției legislative;
- Obiectivul nr. 2: Realizarea funcției de control parlamentar;
- Obiectivul nr. 3: Examinarea corespondenței parvenite în adresa Comisiei (petiții, demersuri, etc..

În cele ce urmează se va purcede la contrapunerea agendelor ședințelor Comisiei și a Planului de acțiuni, pentru a putea revela în ce măsură Comisia a realizat activitățile care au fost propuse pentru anul 2019.

Tabelul nr. 1			
Conform Planului de Acțiuni pentru anul 2019			Gradul de realizare ulterioară
Activitatea planificată	Indicatorii de rezultat	Termenul de realizare	
Obiectivul nr. 1: Realizarea funcției legislative			
1.1. Examinarea proiectelor de acte legislative la care Comisia este sesizată în fond	- Proiecte de acte legislative examinate; - Rapoarte elaborate; - Sinteza amendamentelor întocmită.	Cel mult 60 de zile de la înregistrarea proiectului (cu excepția regimului de urgență)	1 raport în ședința din 18.06.2019 1 raport în ședința din 25.06.2019 1 raport în ședința din 04.07.2019 1 raport în ședința din 10.07.2019 1 raport în ședința din 02.10.2019 1 raport în ședința din 23.10.2019 2 rapoarte în ședința din 20.11.2019 1 raport în ședința din 18.12.2019
Rezultat:	9 rapoarte		

	cu privire la examinarea proiectelor de acte legislative la care Comisia a fost sesizată în fond		
1.2. Examinarea proiectelor de acte legislative parvenite în Comisie pentru avizare	- Proiecte de acte legislative examinate; - Avize elaborate.	Cel mult 30 de zile de la înregistrarea proiectului (cu excepția regimului de urgență)	1 aviz în ședința din 25.06.2019 9 avize în ședința din 10.07.2019 1 aviz în ședința din 24.07.2019 6 avize 2.10.2018 10 avize în ședința din 23.10.2019 17 avize în ședința din 20.11.2019 8 avize în ședința din 05.12.2019 19 în ședința din 11.12.2019
Rezultat:	71 de avize cu privire la proiecte de acte legislative parvenite în Comisie pentru avizare		
1.3. Perfectarea ordinii de zi a ședințelor	- Ordine de zi perfectate a ședințelor Comisiei	Săptămînal	16 ordini de zi
Rezultat:	16 ordini de zi N.B. Întocmirea ordinei de zi nu este neapărat o activitate ce urmează a fi reflectată în Planul de acțiuni al Comisiei		
1.4. Perfectarea proceselor-verbale ale ședințelor Comisiei	- Procese-verbale perfectate	După ședința Comisiei	N/A
Rezultat:	Pe pagina web al instituției nu au fost plasate procesele-verbale a ședințelor.		
1.5. Organizarea	- Consultări	În cazul	-

consultărilor publice la nivel de Comisie	publice la nivel de Comisie organizate și desfășurate	organizării la decizia Comisiei	
Rezultat:	În perioada de referință Comisia nu a orgnizat careva consultări publice.		
1.6. Conlucrarea cu autoritățile publice de resort în vederea analizării oportunității promovării contribuțiilor parvenite ca urmare a consultărilor publice, dezbaterilor și vizitelor de lucru.	- Contribuții examinate.	În cazul organizării	-
Rezultat:	În perioada de referință nu au fost raportate asemenea activități.		
Gradul de implementare al obiectivului	Gradul de realizate în reprezentare procentuală: 67% Comentariu: Din totalul de 6 activități planificate pentru realizarea Obiectivul nr. 1: Realizarea funcției legislative au fost realizate 4.		
<i>Obiectivul nr. 2: Realizarea funcției de control parlamentar</i>			
2.1. Exercițarea controalelor parlamentare pe problemele aferente domeniilor de activitate ale Comisiei	- Organizarea controalelor	Conform deciziei Comisiei	-
Rezultat:	În perioada de referință nu au fost raportate asemenea activități.		
2.1.1. Audiarea autorităților	- Audiere organizată	Iulie	1 audiere în cadrul ședinței din

competente privind transparența procesului de aprovizionare cu energie electrică a Republicii Moldova	- Concluzii sistematizate		17.07.2019
Rezultat:	1 audiere realizată în conformitate cu intervalul de timp planificat în Planul de acțiuni.		
2.1.2. Audierea Raportului final al Procuraturii Generale privind activitatea specială de investigații	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Iulie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.3. Audierea Raportului MAI de implementare a Legii privind activitatea particulară de detectiv și de pază	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Iulie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.4. Audierea Raportului de activitate al Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal pentru anul 2018	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Iulie	1 audiere în cadrul ședinței din 24.07.2019
Rezultat:	1 audiere		

	realizată în conformitate cu intervalul de timp planificat în Planul de acțiuni.		
2.1.5. Controlul parlamentar în derularea procesului actual de reformare al Armatei Naționale	- Control parlamentar - Numărul de rapoarte - Concluzii sistematizate	-	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.6. Audierea Raportului de activitate al Autorității Naționale de Integritate pentru anul 2018	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	-	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.7. Vizită de documentare la Centrul Antiterorist al SIS și la Detașamentul cu Destinație Specială „Alfa”, precum și audierea raportului Centrului cu privire la combaterea terorismului	- Vizită de documentare și audieri organizate - Concluzii sistematizate	Septembrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.8. Monitorizarea implementării Strategiei naționale de	- Audieri organizate - Concluzii	Septembrie	-

apărare și al Planului de Acțiuni	sistematizate		
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.9. Audierea Raportului Serviciului civil (de alternativă) pentru anul 2018	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Septembrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.10. Audieri cu privire la cadrul juridic existent și practicile utilizate cu privire la rotația militarilor Federației Ruse din componența batalionului de pacificatori și GOTR	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Octombrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.11. Audieri privind executarea cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Octombrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.12. Audierea Raportului IGP privind	- Audierea organizată	Noiembrie	-

prevenirea și combaterea factorilor criminogeni	- Concluzii sistematizate		
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.13. Audieri privind fenomenul corupției în administrația publică locală	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Noiembrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.14. Audierea Raportului privind implementarea Legii cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Decembrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.15. Audierea privind realizarea Strategiei de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020	- Audierea organizată - Concluzii sistematizate	Decembrie	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.1.16. Utilizarea eficientă a elementului de comunicare strategică la nivel național în procesele	- Numărul de activități informative organizate - Numărul de instituții și publicul	Pe parcursul anului	-

de consolidare, dezvoltare și modernizare a capacității sistemului național de apărare	implicat		
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
2.2. Sistematizarea concluziilor controlului parlamentar și întocmirea după caz a recomandărilor pentru prezentare Guvernului/ altor autorități	- Concluzii sistematizate - Recomandări adresate Guvernului/ autorităților	Conform deciziei comisiei	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
Gradul de implementare al obiectivului	Gradul de realizate în reprezentare procentuală: 11% Comentariu: Din totalul de 18 activități planificate pentru realizarea Obiectivul nr. 2: Realizarea funcției de control parlamentar au fost realizate doar 2 activități.		
<i>Obiectivul nr. 3: Examinarea corespondenței parvenite în adresa Comisiei</i>			
3.1. Examinarea corespondenței parvenite în adresa Comisiei	- Corespondență a înregistrată și examinată	Permanent	-
Rezultat:	În perioada de referință nu a fost raportată respectiva activitate.		
3.2. Pregătirea proiectelor de aviza consultative cu titlu de recomandare, a punctelor de vedere,	- Avize consultative, puncte de vedere	La solicitare	Examinarea punctului de vedere al Parlamentului asupra sesizării cu privire la excepția

de comun cu Secretariatul Parlamentului, solicitate de Curtea Constituțională			de neconstituționalitate cu privire la eliberarea actelor de identitate și evidență locuitorilor Republicii Moldova, ședința din 23.10.2019
Gradul de implementare obiectivului	de al	Gradul de realizate în reprezentare procentuală: 50% Comentariu: Din totalul de 2 activități planificate pentru realizarea Obiectivul nr. 3: Examinarea corespondenței parvenite în adresa Comisiei a fost prezentată informația doar cu privire la 1 activitate realizată.	
Gradul de realizate procentuală al Planului de acțiuni pentru anul 2019: 27%			

Totodată, o serie de activități care nu au fost planificate/ incluse inițiat în Planul de acțiuni pentru 2019, au fost organizate de Comisie:

- 1 activitate de audierea a autorităților aferente cu privire la situația din domeniul de activitate a Comisiei (ședința din 14.06.2019)
- 1 activitate de audiere a subdiviziunilor specializate să realizeze activitatea specială de investigații (ședința din 3. 07.2019)
- 1 activitate de audiere asupra rezultatelor investigării legalității acțiunilor întreprinse de către autoritățile competente în privința unor cetățeni turci declarați indezirabili și expulzați la data de 06.09.2018 (ședința din 31.07.2019)
- 1 activitate de audierea raportului Procuraturii Generale privind investigarea devalizării sistemului bancar (ședința din 11.12.2019).

Astfel, pentru perioada 2019, au rămas în calitate de activități specifice **restante** următoarele 13 acțiuni:

- Audierea Raportului final al Procuraturii Generale privind activitatea specială de investigații;
- Audierea Raportului MAI de implementare a Legii privind activitatea particulară de detectiv și de pază;
- Controlul parlamentar în derularea procesului actual de reformare al Armatei Naționale;
- Audierea Raportului de activitate al Autorității Naționale de Integritate pentru anul 2018;
- Vizită de documentare la Centrul Antiterorist al SIS și la Detașamentul cu Destinație Specială „Alfa”, precum și audierea raportului Centrului cu privire la combaterea terorismului;
- Monitorizarea implementării Strategiei naționale de apărare și al Planului de Acțiuni;
- Audierea Raportului Serviciului civil (de alternativă) pentru anul 2018;
- Audieri cu privire la cadrul juridic existent și practicile utilizate cu privire la rotația militarilor Federației Ruse din componența batalionului de pacificatori și GOTR;
- Audieri privind executarea cadrului legislativ în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului;
- Audierea Raportului IGP privind prevenirea și combaterea factorilor criminogeni;
- Audieri privind fenomenul corupției în administrația publică locală;
- Audierea Raportului privind implementarea Legii cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri;
- Audierea privind realizarea Strategiei de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020.

Examinarea activităților Comisiei în raport cu atribuțiile generale ce revin unei comisii permanente

Pe ordinea de zi a Comisiei din Legislatura a X-a au fost incluse în total 116 itemi/activități. În cele ce urmează se vor examina principalele activități care s-au regăsit cel mai des pe ordinea de zi și specificul general al activității Comisiei în cursul anului 2019

(corelate la prevederile din Regulamentul Parlamentului și activitățile realizate de Comisie).

Tabelul nr. 2		
Atribuțiile generale alocate unui comisii permanente	Numărul de acțiuni realizate de Comisie în cursul anului 2019	Reprezentarea procentuală
Examinarea proiectelor de acte legislative și propuneri legislative în vederea elaborării rapoartelor sau avizelor;	80	69%
Emiterea de avize consultative în vederea asigurării aplicării uniforme a legislației;	0	0%
Efectuarea anchetelor parlamentare;	0	0%
Dezbaterea și hotărârea de probleme din sectorul de profil, inclusiv din însărcinarea Președintelui Parlamentului sau a vicepreședinților;	8	7%
Alte activități aferente activității unei comisii permanente	28	24%
<i>Total activități incluse pe agenda Comisiei în cursul anului 2019</i>	116	100%

În urma examinării reprezentării procentuale, poate fi constatat cu certitudine că domeniul principal de activitate a Comisiei a fost avizarea și întocmirea rapoartelor asupra proiectelor de legislație.

Totodată, Comisia nu a acoperit în activitatea ce revine în baza Regulamentului Parlamentului următoarele domenii:

- Abordarea proactivă în ceea ce vizează elaborarea de avize cu privire la aplicarea uniformă a legislației în sectorul de securitate;

- Nu a făcut uz de anchete parlamentare pentru a elucida problemele din domeniul de activitate.

Examinarea activităților în raport cu domeniile de activitate Comisiei

Pentru a realiza examinarea activităților Comisiei în raport cu domeniile de activitate, acestea au fost corelate cu prevederile HP nr. 48 din 29.10.2009 privind domeniile de activitate ale comisiilor permanente ale Parlamentului și datele din ordinea de zi a ședințelor Comisiei.

<i>Tabelul nr. 3</i>	
Domeniile de activitate a Comisiei	Activități realizate în domeniu
Probleme privind securitatea națională, serviciul în structurile specializate ale puterii executive ce asigură securitatea națională	Da
Combaterea criminalității, corupției și terorismului	Nu
Asigurarea ordinii publice și securității circulației rutiere	Da
Paza și regimul frontierei de stat, împuternicirile autorităților publice centrale și locale în domeniul pazei frontierei de stat	Nu
Reforma Forțelor Armate (armata națională, trupele de grăniceri, trupele de carabinieri), serviciul în Forțele Armate și serviciul civil (de alternativă), protecția socială și juridică a militarilor	Nu
Serviciul în organele vamale, în sistemul penitenciar și în organele protecției civile și situațiilor excepționale	Da
Protecția secretului de stat	Nu
Asigurarea cetățenilor cu acte de identitate, protecția datelor cu caracter personal	Da
Executarea hotărârilor și adreselor Curții	Da

Constituționale în domeniu	
Exercitarea controlului parlamentar în domeniile menționate	Nu

În urma examinării activității Comisiei, observăm că în cursul anului 2019, Comisia nu a acoperit următoarele domenii de activitate:

- Probleme din sfera terorismului, criminalității organizate și corupției;
- Problema asigurării ordinii publice și siguranței rutiere;
- Sfera frontierei de stat;
- Reforma instituțiilor din sectorul de securitate;
- Protecția secretului de stat;
- Realizarea controlului parlamentar al respectivelor domenii.

Aspecte transversale din activitatea Comisiei pentru anul 2019

- Cooperarea cu societatea civilă

Conform art. 27 alin. (4¹) din Regulamentul Parlamentului, este prevăzută obligația întocmirii de către Comisie a unei liste a asociațiilor, a altor părți interesate din domeniul de activitate, în vederea consultării publice a proiectelor de acte legislative și a propunerilor legislative. Examinarea paginii web a Parlamentului, www.parlament.md la rubrica Comisiei a permis identificarea unei liste compilate pentru toate comisiile permanente. Totodată, nu au fost prezentate careva materiale cu referire la rezultatele consultărilor cu societatea civilă și proiectele de acte legislative care au fost supuse unei asemenea consultări.

- Egalitatea de gen

În cadrul Comisiei securitate națională, apărare și ordine publică din Legislatura a X-a, au intrat 9 deputați. În ceea ce vizează aspectul de egalitate de gen, din Comisie fac parte doar bărbați. La nivel operațional, activitatea Comisiei este susținută de către 4 consultanți, care sub aspectul egalității de gen reprezintă paritate. Astfel, în pofida eforturilor întreprinși în ultimii ani (modificările Codului Electoral cu privire la asigurarea

egalității de gen), reprezentativitatea în comisiile permanente se face la discreția fracțiunilor fără a ține cont de aspectul egalității de gen. Respectiva lacună în reglementare este evidentă în cadrul compoziției respectivei Comisii, care nu a întrunit nici un membru de gen feminin.

- Asigurarea transparenței activității Comisiei

Pe pagina web al Parlamentului, lipsesc numeroase informații cu privire la activitatea Comisiei. Nu sunt plasate toate documentele aferente activității respectivei comisii, procesele-verbale, etc. Acest fapt scade semnificativ gradul de transparență a activității Comisiei și reduce posibilitatea pentru realizarea monitorizării din partea societății civile a activităților Comisiei.

- Informații cu privire la activitatea subcomisii pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate

Din examinarea activității ședințelor Comisiei, a fost elucidat doar faptul că la a 3-a ședință a Comisiei din data de 26.06.2019 a fost formată respectiva subcomisie. Alte informații cu privire la respectiva entitate nu au fost plasate pe pagina web.

CONSTATĂRI ȘI RECOMANDĂRI

- 1. Comisia a avut o abordare pasivă față de problemele curente din sfera de activitate.** În pofida faptului că în perioada de activitate a Comisie au existat mai multe probleme ce vizau domeniul securității naționale (spre exemplu, situația cu privire la faptul că Republica Moldova a început să fie percepută la nivel european ca un „stat capturat”, fapt ulterior confirmat și prin HP nr. 39 din 08.06.2019 pentru adoptarea Declarației cu privire la recunoașterea caracterului captiv al statului Republica Moldova) acest subiect sau subiecte aferente acestei tematici nu s-au regăsit nici la una din ședințele Comisiei.
- 2. Comisia a avut o reacție întârziată cu privire la probleme din sfera de activitate.** Din cercetarea ordinii de zi poate fi constatat faptul că, Comisia a avut o reacție întârziată cu privire la unele evenimente care s-au întâmplat în trecut. Spre exemplu, expulzarea unui grup de cetățeni turci, a avut loc în anul 2018 și

abia în 2019 subiectul respectiv a fost inclus pe agenda Comisiei, unde au fost audiate mai multe instituții.

3. **Comisia a dat preferință instrumentelor „soft” de control parlamentar.** În cursul perioadei de cercetare, Comisia a organizat câteva audieri cu privire la unele probleme de actualitate, cum ar fi situația cu privire la aprovizionarea cu energie electrică (în contextul în care în rândul decidenților se vorbea despre riscul sistării aprovizionării cu energie electrică) și despre apariția în sursele media a informațiilor cu privire la faptul că instituțiile de stat abuzează de măsurile speciale de investigație. Audierea parlamentară este considerată ca fiind un instrument „soft”, care oferă deputaților o poziție pasivă față de problema abordată. În virtutea art. 27 din Legea nr. 797 din 02.04.1996 pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului, Comisia are competența instituirii anchetelor parlamentare, fapt care ar fi permis o abordare proactivă în vederea elucidării unor situații de actualitate. Respectiv, se putea face uz de evaluarea legislației, controlul asupra executării legilor din domeniul de competență a Comisiei. De asemenea, în contextul în care în anul 2018 a fost aprobată prin Hotărârea Biroului Permanent nr. 2 din 07.02.2018 Metodologia de evaluare ex-post privind implementarea actelor legislative, ar fi fost o oportunitate pentru Comisiei de a face uz și de acest instrument, mai ales în contextul în care nici una din legile din sfera securității naționale nu au fost supuse unei evaluări ex-post.
4. **În deciziile emise urmare a audierilor instituțiilor publice Comisia a formulat recomandări generale și dispozitivele deciziilor au avut un caracter nedeterminat.** Deciziile adoptate de Comisie urmare a audierilor au avut un caracter descriptiv și formal. Nu au fost relevate aspecte critice elucidate de către membrii Comisiei, ci în mare parte concluziile s-au bazat pe informația care a fost oferită membrilor Comisiei din partea instituțiilor specializate. Urmare a prezentării recomandărilor adresate autorităților statului din domeniul de activitate a Comisiei, nu au fost puse în practică instrumente eficiente de monitorizare și evaluare a gradului de realizare a acestora. Deciziile au formulat

termene vagi, fără a indica forma și conținutul exact al raportărilor ce urmau să fie prezentate din partea autorităților.

5. **În anul 2019, Comisia a realizat mai puțin de 1/3 din totalul activităților planificate în Planul de acțiuni pentru 2019.** Gradul de realizate procentual al Planului de acțiuni pentru anul 2019 a fost de circa 27%. Gradul de realizate în reprezentare procentuală al Obiectivul nr. 1: Realizarea funcției legislative, a fost atins în proporție de aproximativ 67%, ceea ce înseamnă că din totalul de 6 activități planificate, au fost realizate 4. În reprezentare procentuală, Obiectivul nr. 2: Realizarea funcției de control parlamentar, a fost realizat în proporție de circa 11%, ceea ce înseamnă că din cele 18 activități planificate, au fost realizate doar 2 activități. În ceea ce vizează Obiectivul nr. 3: Examinarea corespondenței parvenite în adresa Comisiei, Comisia a realizat activitățile planificate în proporție de circa 50%, ceea ce înseamnă că din 2 activități planificate a fost prezentată informația doar cu privire la 1 activitate realizată. De asemenea, Comisia a rămas restantă cu realizarea a cel puțin 13 activități din Planul de acțiuni pentru 2019, care includeau activități importante în monitorizarea reformelor ce au loc în sectorul de securitate.
6. **Principala activitate a Comisiei – avizarea și examinarea în fond a proiectelor de legi.** Examinarea agendelor ședințelor Comisiei în cursul anului 2019 a permis cuantificarea procentuală a activității Comisiei, care a relevat faptul că circa 69% din activitatea Comisiei a reprezentat pregătirea rapoartelor asupra proiectelor de legi și emiterea avizelor. Totodată, Comisia nu a făcut uz de toate competențele ce i se oferă în legislație, mai cu seamă a faptului că nu s-a ocupat de avize cu privire la aplicarea uniformă a legislației în sectorul de securitate și nici nu a făcut uz de anchete parlamentare pentru a elucida problemele din domeniul de activitate.
7. **Comisia a acoperit doar o parte din domeniile de activitate atribuite de lege.** În urma examinării subiectelor incluse pe agenda Comisiei și în baza activităților realizate, s-a constatat că mai multe subiecte care, în conformitate cu legislația, reprezintă domeniile de activitate a Comisiei, nu au fost acoperite. Este vorba de:

probleme din sfera terorismului, criminalității organizate și corupției; problema asigurării ordinii publice și siguranței rutiere; sfera frontierei de stat; reforma sectorului de securitate; protecția secretului de stat; realizarea controlului parlamentar respectivele domenii de activitate a Comisiei.

8. Aspectele transversale în activitatea Comisiei – cu indicatori negativi.

- a. Cooperarea cu societatea civilă este redusă;
- b. Egalitatea de gen în cadrul Comisiei nu este respectată în rândul membrilor Comisiei, în timp ce în rândul personalului de suport – consultanților – este asigurată;
- c. Transparența activității Comisiei este redusă;
- d. Lipsesc informații cu privire la funcționarea subcomisiei pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activității Serviciului de Informații și Securitate.